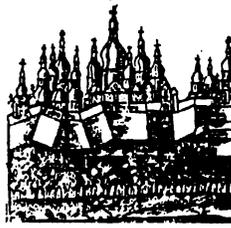

Публікації

Микола МОЗДИР

ДВОЄ НА ЧОВНІ

Mykola MOZDYR. Two in a Boat.

Весь довгий літній день удвох з Ю.Гошком ми – з вудочками в човні. На озері, річці, малих і великих затоках... Широких, вузьких і звивистих, як стежка, протоках між густими, як лісові хаші, очеретами. В сусідстві з тихим, принишклим, гамірливим, верескливим до болю у вухах плаваючим, літаючим плаством... Зараз вже ніхто не йме віри, що ще на початку 60-их на Волянецькому озері, на якому декілька років ми рибалили, дикі качки збиралися у зграї по кілька, а то й кільканадцять тисяч штук. Як і мало хто уявляє собі сцену захисту лебедем своєї території, – випнувши груди, з широко розкинутими крилами, шипінням, криком він дослівно біжить по воді на зустріч непрошеним зайдам. Або ж величезні зарослі – плантації водяних лілій. Ми припиняли розмову, сповільнювали рух човна, милуючись ними. Це ранкові незабутні враження. Лілії зустрічають сонце, піднявшись над поверхнею і широко розкривши для його ласки свої трепетно ніжні, ідеально чисті, прикрашені краплинками-перлами пелюстки. Чи вітають так небесне світило, чи хизуються перед кимось? Але ж які вони сором'язливі! Особливо ті, наймолодші. Як тільки сонце почне уважніше їх розглядати, – згортають пелюстки і ховаються у воді.

А скільки подібних зустрічей з неповторною поліською природою пережили! Та, як відомо, життя Природи – це не тільки краса. Часто переживали, вболівали за беззахисних. Наприклад, коли на наших очах дві-три зграї розбійників-окунів нападали на безборонну риб'ячу молодь. Поверхня води неначе закипала, над нею то тут, то там з'являлися густі сріблясті бризки з рибок, що рятувалися від ненажер. Серце стискалось, коли доводилось бачити, як бузьки-батьки викидають з родинного гнізда вже дорослу свою дитину. Ще б трішки – і вона б “стала” на крило. Але так треба, бо для всіх не вистачає корму. Правда, більш глибоко ми переживали людські біди: в посушливе літо, коли все довкілля тижнями

було затягнене синьо-сірим димом – горів торф на болотах, в лісах, на полях, городах... Погасити його міг тільки дощ, а його не було.

Бачили, якої шкоди може завдати поліщукам і вода, якщо її забагато, – біля Любязя жінки човнами плавали над своїми городами, і руками, занурюючи їх по плече у воду, добували картоплю, городину... Від людей чули скільки лиха, бід вони переносили в цьому краю. Ми, слава Богу, мали тут тільки пригоди. Бувало, “наїдалися”, як кажуть поліщуки, страху. Скільки разів нас зненацька захоплювала буря на озері. Громи, блискавки, в човні ж – залізо – якір, спінінги, а вітер здіймав таку хвилю, що єдиною надією було якнайшвидше добратися до прибережних зарослів, очеретів. Було таке, коли сусіди широко раділи, дивувалися нашому поверненню, згадуючи тих, хто в цьому місці (устя Прип'яті в “окуневе” озеро, біля Свалович) в подібній ситуації загинув. Одного разу на Прип'яті на нас раптово (сиділи на човні між високими очеретами) налетів смерч. Тут такі бувають часто. Зі свистом, шумом, клубами вирваного очерету пронісся буквально за кільканадцять метрів від нас. Принишкнувши на човні, ми бачили, як нижньою частиною рухливого хоботу він “пив” воду – стовп кип'ячої води приблизно двометрової висоти і такого ж діаметру швидко перемістився поперек річки і зник з очей. Верхній, потовщений кінець цього “хоботу” ховався в низьких темних хмарах...

Пригоди були різні. Окремі з них сприяли з'ясуванню, здавалося б, дивних істин. Якось буквально при нас топився наш добрий знайомий в с. Сваловичі, який народився і виріс тут, – Михайло – чоловік середнього віку, батько двох гарних хлопців. Зодягнений, він то показувався біля човна, то з піднятими руками зникав під водою. Ми думали, що так жартує налідпитку. А коли зорієнтувалися в ситуації, то вже ледь витягнули його в човен. Як з'ясувалося пізніше, він, як більшість старших поліщуків, не вмів плавати. (Кілька років тому Михайло таки втопився в Стоході). І це при тому, що, як кажуть, виріс на воді.

На човнах поліщуки – справжні еквілібристи. Неодноразово ми спостерігали, як, витягаючи, перевіряючи чи ставлячи сіті, рибалка на одній нозі стоїть, другою веслом “підправляє” човен, а руками працює з сітями. Принагідно ми довідувалися, що втопився чийсь родич – перевернувся човен з сіном, а поруч нікого не було...

Жодного разу ми не бачили, як купаються чоловіки, зокрема, старші. Жінок бачили (не

підглядали!). Зодягнені, заходили у воду, де є поступове пониження дна, і зі збільшенням глибини піднімали над поверхнею сорочки і спідниці, але так, що краями вони буквально торкалися поверхні води. Заходили у воду до пояса, через якийсь час виходили, частково роздягнувшись, мили верхню частину тіла.

Взагалі поліщуки дуже сором'язливі, не хвалюваті, терпляче зносять життєві негаразди; і водночас – недовірливі. Скільки літ разом з Гошком ми провели під одним дахом з Катериною і Йосипом Кокуляками з Хабарищі Ратнівського району і не підозрювали, що Йосип саме в ці літні місяці (часта потреба бувати в лісі) повинен був поквитатись із сусідом (“вендета” по-поліськи, але про це, можливо, іншим разом)...

Ми активно цікавилися побутом, обрядами, звичаями поліщуків, нас запрошували на весілля, “виражання” (проводі в армію) тощо. Інколи витрачали дорогий риболовецький час в пошуках вишитих сорочок, тканих рушників, барвистих “літників” і привозили їх до музею. Завжди прагнули знайти щось оригінальне, неповторне, наприклад, соху. Порадив нам шукати її в сусідньому селі – Волі Щетинській – знайомий старий рибалка з того села. Але ніякої адреси не дав. Озером, по воді до цього було приблизно три кілометри. Залишивши човен, пішли селом і скоро побачили діда, який сидів при дорозі і грів на сонці покриті страшними ранами ноги. Біля нього вертівся собака. Ну, майже жива євангельська сцена з Лазарем, тільки наш каліка безперервно курил цигарки, скручені з газетного паперу і їдконого поліського самосаду. Розговорилися, і

він порадив нам зайти в хату, що на краю села під лісом. На подвір’ї зустріли молоду жінку з двома дітьми дошкільного віку, неохочу до розмови. Довго пояснювали їй мету наших відвідин, залевнили, що заплатимо за знахідку. Врешті повела нас до клуні, де, як казала, давно щось подібне бачила, і вказала на лівий кут. Добратися до цього місця перешкоджав віз, на якому щось височіло, прикрите старим рядком. Недовго думаючи, я взявся за розвору, Ю.Гошко – за колесо – і ривком відсунули його вбік (тоді була сила!). У цю ж мить стодола наповнилася неприємним запахом. Водночас жінка, а за нею діти почали не просто плакати, а лементувати. Ми швидко зорієнтувалися, – жінка злякалася, бо на возі з бочки розлилася відпрацьована брага. Словами, жестами ми почали виражати своє задоволення з цього приводу – мовляв, давно хочемо пляшки доброго трунку. Як доказ цього я силоміць вклав до її рук дві зелененькі купюри (не долари, а шість карбованців). Соху знайшли в прекрасному стані. Зрадивши, не господиня, як з’ясувалося, а її невістка не тільки відмовилася від грошей за соху, а ще й винесла дві темнозелені пляшки, на одній з яких була жовто-коричнева етикетка – “оліфа”. Ми знали, що це не так. На радощах приєднали до цієї знахідки класичний поліський бортний вулик – подарунок нашого знайомого рибалки – і вирішили, що все це я перевезу човном, а Юрій Григорович піде додому пішки. Соху я поклав вздовж човна, а колоду-вулик – поперек. Нічим не закріпивши, відчалив з тихої бухти. І щойно коли вплив на озеро, зрозумів свій недогляд: зустрічний вітер, який тут зривається зненацька, скочував вулик на мене. Коли ж я намагався повернути його на місце, човен розвертався боком, і через борт заливала вода. Ситуація була більш ніж неприємна. Тих декілька кілометрів на озері мені видалися міжконтинентальною морською відстанню... Ми з Гошком і донині переконані, що такої сохи вже ніхто не добуде для нашого музею. Жаль тільки, що її опис, який я склав зі слів згаданого діда, тодішній охоронець фонду сільськогосподарських знарядь не переніс до інвентарної картки. А він складався з тринадцяти термінів (чому й запам’ятав)...

Читач не міг не звернути уваги, що про риболовлення тут – ні слова. Це й не дивно – дуже вже значуща й дорога нам ця тема... І віримо – довго ще вона буде для нас незакритою.